

z głogu 17. V. 17; tamże 3 egz. 9. VI. 17; Trpz. wzgórza pldn. 1 egz. 16. VI. 17; Souk-su z Chrysanthemum 2 egz. 4. VI. 17; Elleu, 1 egz. 21. VI. 17.

Laria atomaria L. — Chamsi-kej, 1 egz. z kwiatów 28. VI. 17.

L. rufimana Boh. — Dżewizlik, 2 egz. 26. VI. 17 z Achillea.

L. pisorum L. — Trpz. obficie w ziarnach grochu 20. XII. 17; wzgórza zach. z wyki 2 egz. 24. IV. 17; Souk-su z kasztana 1 egz. 11. V. 17; dolina Piksitu 18. V. 17, wogóle wokoło, do 18. VI. 17. *L. viciae* Oliv. — Dałtaban, 1 egz. z Umbelliferae 29. VI. 17; Dżewizlik, 2 egz. 26. VI. 17. *L. luteicornis* Illig. — Boz-tepe, 1 egz. z wyki 6. V. 17; Trpz. wzgórza pldn. 1 egz. 6. VI. 17.

Bruchidius plagiatus Reiche. — Souk-su z jabłoni 1 egz. 8. V. 17; Trpz. wzgórza pldn. 2 egz. z roślin 16. VI. 17. *Br. bimaculatus* Oliv. — Trpz. wzg. wsch. 4 egz. z głogu kwitn. 20. IV. 17; Boz-tepe z krzewów 2 egz. 6. V. 17; Souk-su 1 egz. 10. V. 17; wzg. pldn. 1 egz. 6. VI. 17 z roślin. *Br. murinus* Boh. — Dałtaban, 3 egz. 29. VI. 17 z Umbelliferae. *Br. foveolatus* Gyllh. — tamże 1 egz. *Br. perparvulus* Boh. — Trpz. wzg. wsch. 1 egz. 20. IV. 17; Boz-tepe 1 egz. 6. V. 17 i 7. VI. 17; Souk-su 2 egz. 8. V. 17 z Chrysanthemum. *Br. sericatus* Germ. — Dałtaban 1 egz. 29. VI. 17 z Umbelliferac. *Br. cisti* F. — Trpz. wzg. pldn. 1 egz. z roślin 16. VI. 17. *Br. pusillus* Germ. — Tprz. wzg. wsch. 6 egz. 20. IV. 17; Boz-tepe 2 egz. 6. V. 17, 7. VI. 16. VI. 17; Souk-su 1 egz. 8. V. 17; Dżewizlik, 6 egz. 26. VI. 17. *Br. pusillus* v. *seminarius* Baudi. — Souk-su, z głogu 1 egz. 21. IV. 17; Boz-tepe 3 egz. 6. V. 17 z koniczyny; Trpz. wzg. pldn. 6. VI. i 16. VI. 17 po 1 egz. *Br. pusill.* v. *picipes* Germ. — Elleu, 3 egz. 23. VI. 17.

Materiały do fauny kózek Polski.

Materiaux pour servir à l'étude des Longicornes de la Pologne.

(*Coleoptera, Cerambycidae*)

podał

Dr. HENRYK CISZKIEWICZ.

Sądzę, że wobec niedostatecznego opracowania pod względem faunistycznym niektórych okolic kraju naszego nie będą pozbawione wartości notałki niżej podane.

1. W zbiorach P. Instytutu Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach znajdują się następujące gatunki kózek, zebranych w okolicy Puław:

Prionus coriarius L.

Ergates faber L. (1 ♂).

Rhagium sycophanta Schrnk. (1 ok.); *mordax* Deg. (IV.); *inquisitor* L. (II-V.).

Rhamnusium bicolor Schrnk.

Stenochorus meridianus Panz. (V.).

Acmaeops collaris L. (V.).

Cortodera humeralis Schall. ab. *suturalis* F. (J. Kinel det. — V. 1912.); *femorata* F. (12. V. 1913.).

Alosterna tabacicolor Deg. (V.).

Grammoptera ruficornis F. (V.).

Leptura livida F. (IV-VI.); *rubra* L. (VI-VIII.); *rubra* L. ab. ♀ *maculiceps* Gabr.; *maculicornis* Deg. (V-VI); *sanguinolenta* L. (V-VI.); *dubia* Scop. (VI.).

Strangalia aethiops Poda (V); *melanura* L. (VI-VII.); *bifasciata* Müll.

Necydalis maior L. (V—VI. 1910. 2 ♀).

Caenoptera minor L. (V); *umbellatarum* Schreib. (V—VI.).

Aromia moschata L.

Rhopalopus clavipes F; *macropus* Germ.

Pyrrhidium sanguineum L. (V. 1894. 2 egz.).

Callidium aeneum Deg. (V.); *violaceum* L. (V.).

Phymatodes testaceus L. ab. *variabilis* L., ab. *fennicus* F. (J. Kinel det. — VI. 1911.), *kollari* Redtb. (J. Kinel det.)

Gatunek nowy dla Polski: Pulawy 14. V. 1899. — Znany z Austriji, Węgier [Ganglbauer in Marseul, Cat. Col. Anc. Monde 1889 p. 473.], Francji [Pic. Catal. bibliogr. et synon. des Longicornes d'Europe etc. 1900 p. 84.], Bawarii, Czech i Moraw [8]; z Rosji notowany po raz pierwszy przez Siemienowa [10] z gub. Charkowskiej, VI. 1893.

Hylotrupes bajulus L.

Spondylis buprestoides L.

Asemum striatum L. (VI.); ab. *agreste* F. (V.).

Criocephalus rusticus L. (VI.).

Xylotrechus rusticus L. (V—VI.).

Clytus arietis L. (V.).

Clyanthus varius F. (V.).

Plagionotus deiritus L. (VI.); *arcuatus* L. (IV—VI.); *arcuatus* L. ab. *reichei* Thoms. (V.).

Monachamus rosenmuelleri Cederh.

Nowy dla Polski. W zbiorach Instytutu Puławskiego, wśród 8 okazów tej kózki znajduje się 1 ♂ z etykietą: Białowieża VII. 1895. Porównanie go z pozostałymi egz., pochodzącemi z Rosji (m. i. gub. Smoleńska i Mińska), z których 4 są określone przez Jakobsona, stwierdza niezbicie, iż nie jest to *M. sartor* F., a właśnie ten, nowy dla naszej fauny gatunek.

Jakobson [2] udowadnia, iż *M. sartor* F. jest gatunkiem zachodnio-europejskim, zaś *M. rosenmuelleri* Ced. — wschodnio-europejskim i syberyjskim, że są to gatunki wzajemnie się zastępujące i że linia rozgraniczająca ich zasięgi nie da się dokładnie ustalić z powodu braku materiału z ziem polskich (zwłaszcza naszych kresów wschodnich), jednakże przez Polskę przechodzić powinna.

Przytoczę tu cechy odróżniające te dwa gatunki z tablicy diagnostycznej Jakobsona:

— Puncta quadrantis apicalis elytrorum etsi minuta, tamen oculo inarmato distineta, ibique pili perparum condensati coactile pallidum haud efficiunt et colorem nigrum haud tegunt; elytra breviora in ♂ ad apicem valde angustata et acuminata, in ♀ quoque in triente apicali nonnihil angustata.

Long. ♂ 30—32, ♀ 25—29; lat. ♂ 9—9·8, ♀ 8—9·3 mm.

M. sartor Fbr.

Puncta quadrantis apicalis minutissima vadosaque, oculo inarmato indistincta ibique pili valde condensati coactile pallidum efficiunt, quod colorem nigrum omnino tegit; elytra longiora, in ♂ ad apicem modice angustata neque acuminata, in ♀ sere omnino parallela.

Long. ♂ 23·5—30, ♀ 27—33; lat. ♂ 6—9, ♀ 8—10 mm.

M. rosenmuelleri Cederh.

Monochamus galloprovincialis Oliv. (VII.).

Dorcadiion striatum Dalm. (ab. *holosericeum* Kryn.) (26. IV. 1911. Bykow!).

Acanthoderes clavipes Schrnk. (7. VI. 1914. 1 egz.).

Acanthocinus aedilis L. (IV—V.); *griseus* F. (3 egz. ze świerku).

Liopus nebulosus L.

Exocentrus lusitanus L. (na lipie i grabie VI. 1908.).

Pogonochaerus hispidulus Pill. (III. 1908.); *hispidus* L.; *fasciculatus* Deg. (IV—V.).

Haplochremis curculionoides L. (18. IX. 1912.).

Saperda carcharias L.; *populnea* L. (III—V.).

Agapanthia violacea F. (14. V. 1912.).

Tetrops praeusta L. (V.).

Stenostola nigripes F. (Kinell det.).

Phytoecia virgula Charp. (IV—VI.); *coeruleascens* Scop. (VI.).

Oberea oculata L.; *erythrocephala* F. (VI. 1912.).

Razem 60 gatunków.

2. Uzupełnienie do wykazu kózek ok. Częstochowy. (Lgocki [4]). Od początku czerwca do połowy sierpnia 1924. r. zbierałem chrząszcze w leśnictwie Zakrzew pod Kłobuciem (około 20 klm. na półn. zach. od Częstochowy); zebrałem tam 46 gat. kózek, w tem 13 gat. podanych niżej, nie objętych wykazem H. Lgockiego, który przytacza dla ok. Częstochowy 52 gat. Obecnie więc ilość gatunków kózek notowanych dla tych okolic wynosić będzie 65 gat.

Za łaskawe dostarczenie mi szeregu materiałów do niniejszej notatki składam serdeczne podziękowanie p. J. Karpińskiemu, leśniczemu z Zakrzewa, członkowi P. Z. E.

Acmaeops marginata F. ab. *spadicea* Schilsky (J. Kinell det.; odm. dla Polski nie notowana. 19. VI. na stosie drew sosnowych.).

Grammoptera variegata Germ. (7. VI. Skoszony z trawy w lesie).

Strangalia aethiops Poda. (19—23. VI. 4 egz. na kwitnącej jeżynie).

Necydalis maior L. (12. VII. 1 ♀ na stosie drew grabowych. J. Karpiński!).

Obrium brunneum F. (J. Kinell det. 9. i 20. VI. 2 ok., skoszone w lesie).

Callidium aeneum Deg. (9. i 19. VI., kilka ok. na stosach drew świerkowych.).

Tetropium castaneum L. ab. *luridum* L. i ab. *aulicum* F. (9—28. VI. na stosach drew jodłowych).

Tetropium fuscum F. (26. VI., 12. VI., 2 ok. na stosach drew jodłowych.).

Clytus lama Muls. (20--28. VI. 4 ok. na stosach drew jodłowych.).

Plagionotus arcualus L. (9—19. VI. 7. ok. na zwalonym dębie), ab. *reichei* Thoms. (1 egz. wraz z f. typ.).

Monochamus saltuarius Gebl. (J. Kinel det.; ok. martwy, znacznie uszkodzony, na stosie drew jodłowych 25. VI.).

Saperda scalaris L. (9. VI—2. VII., kilkanaście okazów na stosach drew dębowych i olszowych.).

S. perforata Pall. (13, 25. VII. 2 ok. na stosach drew osikowych, J. Karpiński!).

Oberca linearis L. (12, 13. VII. 2 ok. na leszczynie.).

3. Kózki ok. Wilna. W czasie dwukrotnego pobytu w Wilnie (III—13. VII. 1920 i VII—IX. 1922) zebrałem, niemal wyłącznie w okolicach przedmieścia Antokol, następujących 27 gatunków kózek:

Rhagium mordax Deg. (pod korą pni drzew liściastych, od końca III. d. liczny); *inquisitor* L. (liczny pod korą pni świerkowych od końca III., na stosach drew iglastych IV—V.: wyhodowany z poczwarek — koniec VIII, IX.).

Oxymirus cursor L. (1 ♂ na starym pniu świerkowym, 18. IV. 1920).

Pachyta quadrimaculata L. (na kwiatach jeżyny i *Spiraea ulmaria* w pierwszej połowie VII. d. liczny).

Alosterna tabacicolor Deg. (na kwiatach jeżyny, jarzębiny, baldaszk. Koniec V. — połowa VII.).

Leptura livida L. (na kwiatach, liczny VI—VII.); *rubra* L. (na krzewach, od VI. do końca VII., b. liczny); *maculicornis* Deg. (na kwiatach od końca V. do połowy VII., b. liczny); *sanguinolenta* L. (na kwiatach od końca VI. do połowy VII.); *dubia* Scop. (1 ♀) ab. *limbata* Laich. (na *Spiraea ulmaria* 15. VII.).

Strangalia 4-fasciata L. (VII.); *aethiops* Pod. a. (5. VI. 1 ok.); *melanura* L. (na kwiatach, b. liczny VI.—połowa VIII.); *bifasciata* Müll. (na kwiatach, koniec VI. — pocz. VIII.).

Caenoptera minor L. (na *Spiraea* 3 ok. 19., 20., 31. V.).

Hylotrupes bajulus L. (Kalwarja, 29. VIII.).

Spondylis buprestoides L. (b. liczny na pniach sosnowych. Koniec VI—VIII.).

Tetropium fuscum F. (1 ok. na pniu świerkowym 23. V.).

Asemum striatum L. (na stosach i pniach sosnowych 13., 18., 25. V.).

Criocephalus rusticus L. (koniec VI—VIII.).

Acanthocinus aedilis L. (b. liczny od końca III. do VI., wyhodowany z poczwarki 5. IX.).

Pogonochaerus fasciculatus Deg. (na stosach i pniach sosnowych od połowy IV. do końca VI.); *ovatus* Goeze (1 ok. 13. V.).

Saperda carcharias L. (na osinie 21. VII. — 7. VIII. 7 ok.); *populea* L. (na osinie, b. liczny od końca V. do pocz. VII.).

Tetrops praeusta L. (1 ok. na krzewie 21. V.).

Oberea pupillata Gyll. (na Salix i Lonicera 2 ok. 12., 15. VI.).

Podaję ten drobny wykaz z tego wzgledu, iż w literaturze o faunie ok. Wilna mamy dotąd bardzo mało wzmianek. Roubal [9] przytacza tylko 2 gat. kózek (*Leptura livida* F. i *Criocephalus rusticus* L.). Hildt [1] — następujące rzadsze gatunki, zebrane przez J. Wańkowicza lub dr. Wróblewskiego: *Acmaeops smaragdula* F., *Leptura sexguttata* F., *L. varitornis* Dalm., *Strangalia nigripes* Deg., *S. pubescens* F., *Saperda similis* Laich., *Phytocia affinis* Panz.; Kinel [3] — *Acmaeops pratensis* Laich. wykazuje z Wilna. Prace Wańkowicza o chrząszczach litewskich są mi nieznane.

Notatki powyższe opracowałem, korzystając ze zbiorów, urządzeń pomocniczych i biblioteki P. Instytutu Nauk. Gosp. Wiejsk. w Puławach. Kierownikowi pracowni entomologicznej Instytutu p. S. Minkiewiczowi za łaskawe udostępnienie mi pracowni, asystentce Instytutu p. J. Woronieckiej za wszelką pomoc przy pracy, oraz p. J. Kineli z Lwowa za łaskawe sprawdzenie oznaczenia niektórych gatunków kózek — niech mi wolno będzie złożyć na tem miejscu serdeczną podziękę.

Spis prac cytowanych.

1. Hildt L. F.: Owady krajowe kózkowate. (Pam. Fizjograf. XXIV. Warszawa 1917).
2. Jakobson G.: K sistematikie i geografieskomu rasprastranienijui widow roda *Monochamus* Latr. rossiskoj fauny. (Trudy Russk. Entom. Obszcz. XXXIX. 1910).
3. Kinel J.: Kózki Polski. (Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dziedusz. III. 1—2. Lwów. 1918).
4. Lgocki H.: Chrząszcze zebrane w ok. Częstochowy w Król. Polskiem w l. 1899—1903. (Sprawozd. Kom. Fizjogr. t. 41. Kraków, 1908).

5. Łomnicki M.: Wykaz chrząszczów cz. tegopokrywowych ziem Polskich. (Kosmos Lwów. 1913).
6. Mazur E.: Nowe dla fauny polskiej gatunki i odmiany chrząszczy... (Pol. Pis. Entom. t. II, z. 2., str. 84—5. 1923).
7. Pławilszczykow N.: Sionomieczeskija zamietki o žukach usaczach. (Russ. Entom. Obozr. XV. 1. 1915).
8. Reitter E.: Fauna Germanica. Die Käfer des Deutschen Reiches. (t. IV. Stuttgart. 1912).
9. Roubal J.: K faunie żestkokrytych Litwy (Russ. Entom. Obozr. t. X. 3. 1912).
10. Siemienow A.: O nowych dla russkoj fauny żestkokrytych. (Russ. Entom. Obozr. III. 6. 1903).
11. Szulczewski J. W.: Chrząszcze Wielkopolski. (Prace Kom. Mat. Przyr. Pozn. Tow. Przyj. Nauk. ser. B., t. I. 3—4. Poznań. 1922).
12. Tenenbaum Sz.: Przybytki do fauny chrząszczów Polski od r. 1913. (Rozpr. i Wiad. z Muz. im. Dziedusz. VII—VIII. Lwów. 1923).

Résumé.

1. *Phymatozdes kollari* Rcdtb. (Puławy) et *Monochamus rosenmuelleri* Cederh. (Białowieża) — deux espèces nouvelles pour la faune des Longicornes de la Pologne.
  2. des environs de Puławy 60 esp. d'après la collection de l'Institut de l'Agriculture à Puławy.
  3. des environs de Częstochowa 13 esp. non citées par H. Lgoocki [4], recueillies par l'auteur en 1924.
  - et 4. des environs de Wilno 27 esp. recueillies par l'auteur en 1920 et 1922.
-

Wykaz korników okolic Częstochowy.

(Verzeichnis der Borkenkäfer der Umgebung von Częstochowa)

podał

J. J. KARPIŃSKI.

Scolytus ratzeburgi Janson. — Brzoza. VI—VII. Zakrzew; *pygmaeus* Fabr. — Wiąz, grab. VI. Zakrzew; *mali* Bechst. — Jabłoń. VI—VII. Zakrzew; *carpini* Ratz. — Grab. VI. Zakrzew; *intricatus* Ratz. — Dąb. VI—VII. Zakrzew; *rugulosus* Ratz. — Śliwa, jarząb. VII. Zakrzew; *multistriatus* Mrsh. — Wiąz. VII. Zakrzew.